

Сложно съставно изречение с подчинено обстоятелствено изречение за причина

I. Значение и структура

Сложното съставно изречение се състои от едно главно изречение и едно или повече подчинени изречения. Да разгледаме едно двукомпонентно сложно изречение, състоящо се от главно изречение и подчинено изречение.

Подчиненото изречение пояснява главното изречение по различни начини – ако изпълнява роля на определение към главното изречение, е подчинено определително изречение, ако изпълнява роля на допълнение, е допълнително, ако изпълнява роля на обстоятелствено пояснение, е обстоятелствено. Един от видовете подчинени обстоятелствени изречения е изречението за причина.

В двукомпонентното изречение от този вид имаме следните отношения:

главно изречение	СЪЮЗ:	подчинено изречение
резултат	<i>защото, понеже, тъй като, че (и др.)</i>	причина

Например:

*Зарадвах се на срещата ни, **защото** не бях те виждал отдавна.*

Съюзът *защото* въвежда подчиненото изречение „не бях те виждал отдавна“, което посочва причината за действието в главното изречение „Зарадвах се на срещата ни“: радостта от срещата е резултат от причината, че отдавна не е имало среща.

II. Употреба на съюзите за причина

Съюзите за причина *защото, понеже, тъй като, че* са синоними и са взаимозаменяеми. Разликата между тях се състои в принадлежността им към определени стилове. Ако решим да подредим съюзите според употребата ми в посока от книжовния към разговорния език, ще се получи следната редица:

тъй като – защото – понеже – че

Не трябва да се забравя, че ясно изразена разговорна употреба имат съюзите *понеже* и *че*.

III. Позиция на главното и подчиненото изречение едно спрямо друго (фразоред)

1. При неутралния фразоред главното изречение предхожда подчиненото с всички видове съюзи:

Главно изречение	Подчинено изречение	
<i>Не отидох с тях на кино,</i>	<i>тъй като</i> <i>защото</i> <i>понеже</i> <i>че</i>	<i>съм гледал този филм.</i>

2. Когато искаме да изтъкнем причината за действието в главното изречение, подчиненото изречение предхожда главното изречение. Този фразоред не е възможен със съюзите *защото* и *че*:

Подчинено изречение		Главно изречение
<i>Тъй като</i> <i>Понеже</i>	<i>съм гледал този филм,</i>	<i>не отидох с тях на кино.</i>

IV. Пунктуация

Подчиненото изречения, въведено със съюз за причина, се отделя със запетая от главното изречение:

Ще сготвя специална вечеря, тъй като ще имам гости. (в постпозиция)

Тъй като ще имам гости, ще сготвя специална вечеря. (в препозиция)

V. Подчинено изречение за нереална (предполагаема) причина с допълнително значение начин на действието

Нереалност на причината, т.е. предположение за нея, се изразява със съюзите *сякаш*, *като че ли*. В тези случаи се изразява също така начин на действието в главното изречение. Например:

*Тя заспа веднага, **сякаш/като че ли** не беше спала цяла нощ.*

Как заспа тя? – Изглежда, че не е спала цяла нощ, но всъщност не е известно дали е така. Ако е така, това е причината тя да заспи веднага.

Упражнения

I. Свържете със съюз за причина главните изречения със съответните им подчинени изречения:

(1. → Ж.) Помагам ѝ с домашната работа, защото тя не разбира задачите.

1. Помагам ѝ с домашната работа.	А. Става студено.
2. Ще си облека палтото.	Б. Боли ме главата.
3. Не искам да чета.	В. Искаме да танцуваме.
4. Купих си нов куфар.	Г. Ще пътувам за Австрия.
5. Излизам навън.	Д. Той е болен.
6. Ще посетим дядо.	Е. Искан да ги покана на рождения си ден.
7. Той ми подари букет.	Ж. Тя не разбира задачите.
8. Обадох им се по телефона.	З. Трябва да разходя кучето.
9. Ще ходим на дискотека.	И. Тази книга е много скучна.
10. Трябва да пия лекарство.	Й. Много обичам цветя.

II. Разменете позициите на главното и на подчиненото изречение, където е възможно:

*Подготвям документите, тъй като трябва да ги предам на Мила.
→ Тъй като трябва да предам документите на Мила, ги подготвям.*

1. Ще закъснея, защото изпуснах автобуса.
2. Не се видяхме, понеже закъснях.
3. Не предадох документите на Мила, тъй като не се видяхме.
4. Мила не занесе документите в агенцията, защото не ѝ ги предадох.
5. Тя ще има проблеми, че не успя да занесе документите.
6. Мила изглежда ядосана, сякаш има проблеми.
7. Тя не говори с мен, като че ли ми е сърдита.
8. Утре ще побързам към спирката, защото не трябва да изпускам автобуса.
9. Не обичам да създавам проблеми на приятелите си, тъй като съм отговорен човек.
10. Сега тръгвам, че имам много друга работа.

III. Съставете десет сложни изречения с различни съюзи за причина.